

tíðindablaðið sosialurin

Telefon 1 18 20
Argjavegur 26, 3800 Argir
Postsmoga 76, 3800 Tórshavn

Útgávudagar: týsdag, hósdag og leygardag

Lýsingar skulu vera okkum í hendi í seinasta lagi kl. 10 dagin fyri útgávudagin

Útgevandi:
P/f Sosialurin
Ábyrgdarblaðstjóri:
Jan Müller
Fyrirtaksstjóri:
Krisjan Dahl
Bláðfólk:
Hogni Djurhuus
Randi Jacobsen
Dagný Joensen
Uppseting:
P/f Sosialurin
Prent:
P/f Pressan 1981

CEDF samgonga nú veruleiki

oddagrein

JAVNAÐARFLOKKURIN situr nú aftur við landsins leiðslu. Saman við tjóðveldisflokkinum, sjálvstýrisflokkinum og kristiliga fólkaflokkinum hevur javnaðarflokkurin nú skipað nýtt landsstýri. Hesir flokkar skulu stýra landinum komandi fyra árin.

AFTANÁ rættiliga drúgvur samráðingar funnu hesir flokkarnir saman. Javnaðarflokkurin eigur sum størsti flokkur lögmann og er hann Atli Dam, sum áður hevur røkt hetta týðningamikla og ábyrgdarfulla starv. Hin landsstýrismaðurin hjá javnaðarflokkinum er Vilhelm Johannesen.

JAVNAÐARFLOKKURIN umsitur málsøkini: fiskivinnu, ídnað, aling og havbúnað, íbúðarmál, lógarmál, sjóvinnu-mál, arbeiðsmarknaðarmál, uttanríkismál og einstøk onnur mál. Hetta er fyrstu ferð, at flokkurin ikki umsitur sosialmál og samstundis fyrstu ferð at flokkurin umsitur fiskivinnu-mál.

HETTA merkir, at javnaðarflokkurin nú skal umsita nærum alt okkara vinnulív. Tað er at vóna, at flokkurin her fer at reka ein miðvísan politikk eitt nú við stovnstetan av teirri nógv umrøddu menningarstovuni. Tað er einki loyndarmál, at tær trýggjar vinnurnar: fiskivinnan, ídnaðurin og alingin í stóran mun eru tengdar at hvørjari aðrari. Og júst tað, at ein og sami flokkur nú skal umsita tær allar, ger, at tað verður lættari at gera sær eina mynd av, hvussu framtíðin skal og fer at síggja út á hesum økjum.

TAÐ er alneyðugt við eini landsplanlegging, soleiðis høgja hond veit, hvat vinstra ger, og soleiðis at vit sleppa undan at bota um gjørdar skeivleikar. Her ræður um at brúka eitt nú menningarstovuna til at fremja eina tilrættalegging av okkara framtíðar útbyggingum bæði innan fiskivinnuna, ídnaðin og alingina.

TAÐ skal vera okkara vón, at hinir flokkarnir í samgonguni fara at kenna ábyrgd í sínum arbeiði, og hetta ivast vit heldur ikki í, at teir fara at gera. Sum størsti flokkur áliggur tað javnaðarflokkinum at fylgja við og vera við alla tíðina, har nakað hendir. Flokkurin má stuðla og hjálpa hinum flokkunum í arbeiði teirra soleiðis at øll avrekaverk verða fjøldini at gagni.

VIT fara at ynskja teimum fyra flokkunum í samgonguni góða eydnu við tí áliti, sum Føroya fólk hevur givið teimum og vóna, at okkurt gott fer at spyrjast burtur úr hesum sam-arbeidinum. Til andstøðuna hava vit bert at siga, at tað er at vóna, at hon fer at vera saklig og opin í tí orðaskifti, sum er so neyðugt og grundleggjandi fyri okkara demokratisku stýrisskipan.

jamú

Mælda

Í fjør kom eitt uppskot fram í tíðindablaðnum »Sosialinum« um, at orðið »telda« kundi nýtast um datatöl, tað sum á fremmandum málum eitur eitt nú »dator«, »datamat«, og »computer«. Sum eg skilti var hetta orðið bert eitt uppskot, sum dómi í einum undirvisingartíma, um hvussu orð kundu smiðast av øðrum orðum.

Orðið »telda« kundi soleiðis leiðast av »at telja«. Hetta kann sýnast rimiligt, um talan var um »nakað sum telur«. Onnur uppskot kundu verið »teljari«, »roknari« ella líknandi. (Formliga fyrimyndin fyri »telda« er eitt nú »snældar«).

Og formliga er hetta alt í lagi, men tó ikki innihaldsliga. Datatöl eru ikki bert »teljarar«. Datatöl útvega nógv ymisk sløg av upplýsingum, og sum visindaliga gongdin er, gerast hesi töl fýr fyri at greiða úr hondum fleiri og fleiri verkevni. Og ikki einans at telja.

»Telda« kundi kanska verið nýtt um roknimaskinur. Ein vinnaður hevði á munni ein dagin, at orðið minti hann mest um tær »teljaraðir« sum børn fáast við í grulvigardum. At orðið hevur ein alt ov einfaldan dæm fyri eitt hã teknologiskt fyrbrigdi sum EDV-maskinur á ymiskum menningarstigi.

Sum sagt, var ikki ætlan fróðskaparmanna at koma við einum liðugtseymadum orði, bøgvið til almenna nýtslu, men bert at nevna eitt dómi um hvussu nýggj orð kunnu smiðast. Vit hava á føroyskum ein sera stóran tørv fyri nýggjum orðum fyri nýggj fyrbrigdi og nýggjar lutir, her serstakliga navnorð. Vit eru ofta noydd at nýta heilar setningar, har onnur mál hava einstøk navnorð.

Nú sær út sum um bæði útvarp og bløð (ókritiskt?) hava yvirtikið hetta orð uttan nóg mikið av tjaki. Mugu vit hava í huga, at tað ikki er nóg mikið at eitt orð »situr væl« á føroyskum, men tað má eisini innihaldsliga samsvara tí fyrbrigdi tað skal imynda.

Orðið »datatöl« er eitt orð, sum bæði situr væl á føroyskum og er nóg breitt til at umfata tað sum tölíð fæst við. Skulu vit taka við sama logikki sum islendingar, so kundi eitt annað dómi enn »telda« verið »ein sigil«, av tí at talan er um töl, sum »sigur okkum nakað« og ikki bert »telur fyri okkum«. (Samanber á íslenskum orðið »hreyfill« fyri »motor«; »hreyfa sig« = »at røra seg«).

Annars eru fróðskaparmenn farnir at nýta kvenkynsháttin »ein data« um

latinska fleirtalsháttin »data« (av »datum« jfr. »faktum-fakta«). »Data-logi« kemur sostatt at eita »dátufrøði«, sum skurrar illa í minum oyrum. Kvenkynsorðið »ein data« hevur í hvussu so er onki samband við eldri føroyskt, og kundi eins væl itíð ein »datur« ella »eitt dát«. Skulu vit yvirtaka latinsk altjóðað, og tað kunnu vit, um tey rigga inn í bendingarskipanir og málnýtslu annars, so er tað verri enn ljótt at geva teim margháttlig kyn og avskepla tey fyri fólk.

Her er »datafrøði« hósikiligt eins væl og eitt »datatöl«. Tá vit kunnu siga »traktorur« og »telefon« kunnu vit eisini siga »data«, í fleirtali. Og tað rokni eg við at tey sum fáast við tölíð gera.

Hetta skal ikki skiljast sum »grenj« ella andstøða móti orðasmíði, tvørturímóti eiga vit at fáa eitt gruktarbetrí tjak um hvussu mál okkara kann rikast, so tað gerst eitt fjølbroytt og samstundis nágreiniligt amboð at hugsa, tosa og skriva við. Tí øll hugsan er í leysari luft, kunnu vit ikki festa orð á hana. Men her eiga vit at vera vandin (kritisk) tá vit smíða nýggj orð.

múli

Framhald av síðu 3

tað var full semja í tingbólkum um, at Adolf Hansen skuldi vera landsstýrismaður. Tað vóru onnur, sum forðaðu fyri, at tað bleiv hann. Hvørjar grundarnar vóru, hevur Adolf Hansen sjálvur nevnt, tað vil eg ikki siga nakað um, sigur Niels Pauli Danielsen.

Heimið og familjan

Kristiliga Fólkaflokkurin, Framburðs- og Fiskivinnuflokkurin skal m.a. umsita familju- og trivnaðarmál í landstýrinum.

— Tað er í samljóð við stevnuskrá okkara og tað, sum vit fóru til val uppá. Harvið meina vit, at familjan er hornasteinur í samfelagnum. Vit meina at lógávan má verja heimið. Yvirhøvur ganga vit inn fyri smáum eindum — heim, smáar bygdir og desentralisering, sigur Niels Pauli Danielsen.

Og við at verja heimið, hugsar flokkur hansara m.a. um at basa rúsdrekkamisnýtsluni. Í Landstýrinum ætlan hann at virka fyri, at grunnurin til upplýsing

um tær fylgjur, sum rúsdrekka hevur við sær, fæst at virka, og at minka um rúsdrekkamisnýtsluna.

Eingin ivi er um, at tað er Kristiligi Fólkaflokkurin, Framburðs- og Fiskivinnuflokkurin, sum er komin við uppskotinum um at hava familjumál við.

— Hvi ikki hava tað undir almannamálum?

— Tað hevur nakað við hvørt annað at gera, um vit ganga út frá heiminum. Men tað eru nógv almannamál, sum einki hav við heimið at gera. — At vit ganga út frá, at heimið er tann minsta eindin, merkir ikki, at vit ikki góðtaka, at summi ikki velja at liva í eini familju. Sjálvandi vilja vit gera tað so gott sum gjørligt fyri tey eisini. Tað eru onnur fólk til enn maður, kona og børn. Og mátar-nir, sum fólk velja at búgva, siga vit einki til. Tað mugu tey um.

— Hvat er familjumál?

— Vit fara at tryggja tørvin á dagrokt og frítíðarheimum. Tað stendur ikki í samgonguskjalinum. Men eg havi skilt, at hinir flokkarnir ikki eru

ímóti tí, sum stendur í stevnuskrá okkara, at mammann, sum er heima og passar síni børn, at henni eisini verða veittir møguleikar til at gera tað, soleiðis at hon ikki av fíggjarligum grundum noyðist út at arbeiða.

— Og hvat meina tit við trivnaðarmál?

— Menniskjað er ikki skapt til at vera einsamalt. Vit meina, at tað júst er í heiminum, at tey eru mest saman. Og tað er fyrst og fremst tann trivnaðurin, sum skal vera í lagi. Fleiri heim gera eina bygð, eisini hann skal hava trivnað. Fleiri bygd-ir gera eitt land, eisini tað skal hava trivnað.

— Ert tú fegin um at fara í Landstýrið?

— Eg vil ikki siga fegin, men eg taki tað sum eina avbjóðing. Eg havi familju og búgvi í einum øðrum býi, og tað er slíkt, sum ger, at tað vigar fyri og ímóti. Tað er nógv, sum vigar ímóti, men avbjóðingin og áhugin hjá mær fyri politikki hevur vígað eitt sindur meira, sigur Niels Pauli Danielsen.

ri